

СИСТЕМАТА НА ТУРСКИТЕ ИМЕНА В РАЗКАЗА НА ЙОРДАН ЙОВКОВ „ПЕСЕНТА НА КОЛЕЛЕТАТА”

Десислава Тихолова
Фолклористично общество – гр. Русе

Настоящата работа представя наблюдения върху идеята за двойното мотивираност на имената в разказа. От една страна, не определят характеристиката и поведението на героите, а от друга, разгледани като съвкупност от значения, предоставят на читателя ключ за тълкуването на разказа.

Преводът на името Сали Яшар от арабското „Салих” – ‘този, който прави добро’ и глаголната форма „яшар” в турския език – със значението ‘да живее’ – представя главния герой и, едновременно с това, задава основния проблем на разказа: мотива за севапа¹, за добротворчеството. С труда на ръцете си майсторът прави добро, но тъй като то няма обичайната външна форма на севап, той не може да го проумее. Необходима му е светлина, която да проясни вътрешния му свят, да го доведе до истината за абсолютното добро и безкрайните възможности за неговото проявление.

Проводник на Божествената мъдрост става другият герой от разказа, селският пазач Джапар. Името е форма на арабското „Ел Джаббар” със значение ‘велик, всемогъщ’ и, според исляма, е едно от деветдесетте и девет имена на Аллах. Семантиката на името може да бъде разглеждана в рамките на опозицията „земно” – „Божествено”. От едната страна стои старият майстор на каруци със „земно” име, богатство и слава, която се носи по хоризонтала на пространството, а от другата – младият мъж с „божествено” име, най-бедният в селото, носител на Божествената мъдрост. Бедността на Джапар е още едно доказателство за спецификата на името. В контекста на фолклорната ни култура Господ се явява на Земята в образа на просяк, на най-беден, откъдето идва и названието на просяците „божеци” или „Божи люде”. Джапар произнася на глас това, което се крие в душата на майстора, прояснява мисълта му с истината за севапа. Доброто се ражда не от суетата на човешките помисли, а от всекидневния труд на ръцете. Той и Божествената искра на творчеството оставят диря след смъртта на един човек. Познал истината за доброто, подтиснал своята суета, Сали Яшар дава парите за чешмата на Джапар, т.е. според семантиката на името, ги дарява на Аллах.

Връзката между двамата герои е дъщерята на майстора – Шакире. В основата на името ѝ стои арабската дума „шукр”, която означава ‘благодарност’. Шакире е „благият дар”, който Аллах праща на добрия майстор – това, което му дава сили да оцелее сред хаоса на земната суета. Едновременно с това, тя е и благодарността на просветления човек, която той връща на Аллах в образа на Джапар, като свързва съдбите на двамата млади.

Този жест „затваря” системата от семантични кодове в разказа. Сали Яшар осъзнава истината за абсолютното добро, а с нея и своята предопределеност чрез „Божествената” мъдрост на Джапар, преживява я посредством „благия дар” Шакире, отказва се от суетата на земните желания, дарявайки парите за чешмата на Джапар и като последна благодарност му дава дъщеря си за жена, т.е. символично връща доброто на Аллах.

БЕЛЕЖКИ

1. Севап (араб. ез.) – категория в ислямската религия, обозначаваща правенето на добро.